

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В ПЕРІОД ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Бондар-Підгурська О.В., Головка О.М.

Полтавський університет економіки і торгівлі

Розглянуто особливості впливу інноваційної політики підприємств переробної промисловості (виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів) на їх розвиток. На основі проведеної оцінки ефективності реалізації інноваційної політики ПАТ «Полтавакондитер» у розрізі її складових надано рекомендації щодо підвищення результативності роботи товариства в період цивілізаційного вибору України.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційна політика, переробна промисловість, підприємство, оцінювання.

Постановка проблеми. Перехід світової економіки на нову хвилю технологічного розвитку, а також необхідність цивілізаційного вибору України обумовили посилення інноваційної активності підприємств переробної промисловості, зокрема виробництва какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів, що пов'язано з аспектами здорового харчування населення та питаннями його безпеки. За допомогою ефективної інноваційної політики забезпечується узгодження якісних і кількісних зв'язків всіх елементів інноваційної системи підприємства, створюються умови для безперервного інноваційного саморозвитку, підвищення ефективності виробництва і зростання конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Дослідження теоретичних аспектів формування та реалізації інноваційної політики підприємства започатковані та розвинуті в працях зарубіжних учених Й. Шумпетера [13], Т. Брайана [3], О. Волкова [5], С. Ілленкової [6], а також в наукових працях вітчизняних вчених О. Поповича [11], С. Ілляшенко [8], Б. Маліцького [12], О. Бондар-Підгурської [2] та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на множинність публікацій із проблем інноваційної діяльності, окремі теоретичні та практичні проблеми залишаються висвітленими не в достатній мірі, зокрема потребують удосконалення практичні та методичні підходи до оцінки ефективності реалізації інноваційної політики переробної промисловості, зокрема виробництва какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів.

Мета статті. Метою даного дослідження є оцінка ефективності реалізації інноваційної політики підприємств переробної промисловості, зокрема ПАТ «Полтавакондитер» в контексті її складових та розробка рекомендацій щодо її підвищення.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи дослідження вчених щодо інноваційної політики підприємств, можна зробити висновок про різноплановість їх думки стосовно складових інноваційної політики. Так, деякі вчені до складових інноваційної політики відносять [6, с. 109–114; 1, с. 48]: маркетингову політику; політику в галузі науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР); політику структурних змін; технічну політику та інвестиційну політику. Іншої думки дотримуються російські вчені Морозов Ю.П., Гаврилов О.І., Горднов А.Г. Складовими інноваційної політики вони [10, с. 31] вважають: попит на інновації; створення нової продукції; розробка нової технології та структурні зміни. Колектив вчених Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П., Ілляшенко С.М. та

інші [4, с. 286; 7, с. 114; 8, с. 84] стверджують, що складовими інноваційної політики підприємства є: цілі (якого результату бажаємо досягти); стратегії (яким чином досягти обраної мети) та інноваційну діяльність по реалізації інноваційної стратегії. На нашу думку, більш повним та змістовним є висвітлення даного питання Г.І. Лановською [9], яка вважає складовими інноваційної політики підприємства – маркетингову політику; політику в галузі науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР); політику структурних змін; технічну, фінансову та інвестиційну політику. Вказані складові інноваційної політики розглянемо на основі дослідження діяльності ПАТ «Полтавакондитер» (табл. 1).

Результати аналізу діяльності ПАТ «Полтавакондитер» свідчать, що ключовою групою показників оцінки ефективності реалізації інноваційної політики щодо маркетингу інновацій є формування напрямків інноваційного оновлення підприємства. У 2011, 2012 та 2013 роках коефіцієнт оновлення продукції ПАТ «Полтавакондитер» був у межах від 58 до 20%, тобто відбувається зменшення часток інноваційної продукції у загальному виробництві. Сам по собі факт оновлення продукції є позитивним, але частка інноваційного оновлення в обсязі виробництва галузі протягом періоду, що досліджується поступово зменшилась від 3% до 1%.

Що стосується показників групи «дослідження ринку», слід відмітити, що усі вони наслідують тенденцію зменшення протягом аналізованого періоду. Так, частка ринку ПАТ «Полтавакондитер» у галузі не значна і складає 2%, у той час як частка ринку лідера галузі становить 24%.

Далі оцінимо ефективність реалізації інноваційної політики товариства за наступною складовою – політика в галузі науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). На ПАТ «Полтавакондитер» здійснювалось фінансування витрат на наукові дослідження і розробки та капітальні витрати, але прибутку одержаного за рахунок капіталовкладень інноваційного характеру у звітності не відображено. Показники дослідницького виробництва, як складової політики в галузі НДДКР, а саме: коефіцієнти рентабельності налагодження і відпрацювання технологічного процесу та розширення асортименту продукції розрахувати було неможливо. ПАТ «Полтавакондитер» не затвердив обсяг витрат пов'язаних з відпрацюванням технологічних процесів та змін асортименту продукції. На нашу думку, потрібно звернути увагу на зміну підходів до обліку витрат за даними напрямками, що дозволить поглибити аналіз вибору та впровадження нових технологій.

Таблиця 1

Оцінка складових інноваційної політики ПАТ «Полтавакондитер» у 2011-2013 роках

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Маркетинг інновацій			
Коефіцієнт оновлення продукції	0,58	0,26	0,20
Частка інноваційного оновлення в обсязі виробництва галузі в цілому	0,03	0,02	0,01
Частка інноваційного оновлення відносно лідера галузі	0,10	0,09	0,08
Дослідження ринку			
Частка ринку(за обсягом виробництва)	0,03	0,02	0,02
Частка ринку (за вартісними показниками)	0,04	0,03	0,02
Частка ринку відносно лідера галузі	0,14	0,11	0,08
Частка ринку лідера галузі (Корпорація Рошен)	0,28	0,27	0,24
Політика в галузі науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт			
Коефіцієнт рентабельності витрат на наукові розробки	0,06	0,03	-
Коефіцієнт рентабельності наукових досліджень і розробок за прибутком від звичайної діяльності	3,4	1,45	0,04
Коефіцієнт результативності наукових досліджень	-	-	-
Технологічна політика			
Коефіцієнт інноваційності витрат	0,0008	0,0006	0,0006
Коефіцієнт капітальних вкладень на 1грн приросту продукції	0,21	0,03	0,25
Політика структурних змін			
Коефіцієнт використання робочого часу	0,84	0,83	0,81
Коефіцієнт витрат на управління організаційною структурою	0,05	0,08	0,08
Фондоозброєність, грн./особу	46,40	48,53	95,53
Технічна політика			
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,48	0,51	0,52
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,05	0,04	0,08
Коефіцієнт відтворення основних засобів	1,06	0,91	0,08
Комунікаційна політика			
Частка витрат на рекламу в збуті підприємства	0,05	0,08	0,09
Коефіцієнт ефективності реклами та засобів стимулювання збуту	3,58	3,91	2,16
Коефіцієнт рентабельності продаж	0,14	0,17	0,18
Виробнича політика			
Коефіцієнт використання виробничих потужностей	0,41	0,33	0,27
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,52	0,49	0,48
Фондовіддача, грн	5,41	4,70	4,31
Інвестиційна політика			
Коефіцієнт економічного зростання	24,61	0,05	0,02
Коефіцієнт економічної ефективності капіталовкладень	0,02	0,35	0,40
Рівень операційного левериджу	1,06	0,78	0,95
Фінансова політика			
Коефіцієнт фінансової стійкості	3,07	4,09	4,92
Коефіцієнт фінансування капіталовкладень	0,04	0,05	0,07
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,51	0,51	0,46
Рівень фінансового левериджу,%	1,64	1,50	0,65

Джерело: розраховано авторами на основі опрацювання літературного джерела [9] та статистичної звітності ПАТ «Полтавакондитер»

Оцінювання показників технологічної політики ПАТ «Полтавакондитер» дозволило дійти висновку, що товариство майже не фінансувало витрати інноваційного характеру, проте динаміка фінансування має позитивну тенденцію. Капітальні вкладення сприяють нарощенню обсягів продукції, частка капітальних вкладень на 1 грн. продукції у 2011 році склала 0,21, а у 2013 році – 0,25.

Внутрішнє середовище та організаційні заходи товариства впливають на ефективність реалізації його інноваційної політики. Так, аналіз організації робочого часу показав, що згідно коефіцієнту використання робочого часу ПАТ «Полтавакондитер» працює ритмічно. Товариство не мало проблем з формуванням персоналу. Показник використання робочого часу 0,80% дозволяє наголосити на необ-

хідності підвищення ефективності продуктивності праці шляхом збільшення обсягів виробничих процесів за допомогою впровадження інноваційних технологій. Коефіцієнт ефективності управління характеризує частку адміністративних витрат на 1 грн. виготовленої продукції, як бачимо з даних наведених у таблиці 1, в цілому товариство забезпечує мінімальну частку при достатньому обсязі виробництва продукції. Оцінка фондоозброєності ПАТ «Полтавакондитер» показала, що персонал забезпечений основними засобами на достатньому рівні, і обладнання постійно оновлюється.

Необхідність та можливість впровадження новачій визначає технічна політика, завданням якої є вивчення можливостей виробництва і вимог до нього, за необхідності усунення виявлених невідпо-

відностей та розроблення напрямів технічного переозброєння та інноваційного оновлення виробничих процесів. Одним з вагомих показників, що характеризує технічний стан основних засобів є коефіцієнт зносу. Він показує питому вагу вартості основних засобів, що вже перенесена на вироблену продукцію. На ПАТ «Полтавакондитер» за досліджуваний період коефіцієнт зносу збільшився з 0,48 до 0,52. Коефіцієнт оновлення відображає інтенсивність оновлення основних засобів і показує частку вартості засобів, які надійшли за аналізований період у їх загальній вартості на кінець періоду. На ПАТ «Полтавакондитер» відбувається позитивна динаміка даного коефіцієнту, він збільшився від 5% до 8%. Коефіцієнт відтворення основних засобів розраховується як відношення капіталовкладень до вартості введених основних засобів. Як бачимо, вказаний показник з кожним роком зменшується, що є негативним фактором.

У складі технічної політики досить важливу роль відіграє комунікаційна політика, що включає в себе формування якісної рекламної діяльності товариства. Дані таблиці 1 показують, що частка витрат на рекламу у збуті продукції ПАТ «Полтавакондитер» збільшилася від 5% до 9%, що відповідно вплинуло на збільшення коефіцієнта рентабельності продажу від 14% до 18%.

Виробнича політика напряму залежить від технічних можливостей та замовлень простимульованих рекламою: ефективність виробничих процесів відображається на результатах діяльності підприємства. Про це свідчать показники реалізації виробничої політики ПАТ «Полтавакондитер». Показник використання виробничих потужностей показує ділову активність підприємства та ефективність роботи служби збуту. Показник придатності показує питому вагу основних засобів, які придатні для подальшого використання у процесі виробництва продукції. Найважливішим узагальнюючим показником ефективності використання основних засобів є фондовіддача. Цей показник показує, скільки продукції виробляється на 1 грн. основних засобів. Як бачимо, усі показники наслідують негативну тенденцію, що підтверджує висновок про зниження ефективності реалізації виробничої політики та ефективності використання основних засобів ПАТ «Полтавакондитер».

Економічна політика підприємства визначає потреби та напрями реального інвестування, можливості інноваційного оновлення виробництва, показники ефективності. Коефіцієнт стабільності економічного зростання характеризує стабільність одержання прибутку, який залишається на підприємстві для його інноваційного розвитку. Коефіцієнт стабільності економічного зростання розраховують як відношення різниці між чистим прибутком і дивідендами, що їх виплачено акціонерам, до власного капіталу. На ПАТ «Полтавакондитер» спостерігається негативна динаміка даного показника, оскільки у 2012 та 2013 рр. дивіденди не виплачувалися.

Коефіцієнт економічної ефективності капіталовкладень визначає той економічний ефект, який можна отримати, вкладаючи капітал у підприємство даної галузі економіки. Операційний леве-ридж – це потенційна можливість впливати на прибуток підприємства шляхом зміни структури собівартості продукції та обсягів її випуску. Операційний леве-ридж на ПАТ «Полтавакондитер» з кожним роком зменшується, що негативно впливає на ефективність господарської діяльності, а також інноваційної політики.

Головним завданням реалізації фінансової політики у складі інноваційної є забезпечення формування достатнього обсягу та оптимального складу джерел фінансування. Єдиним власним джерелом приросту є прибуток. Приріст прибутку забезпечується приростом обсягу реалізації продукції (операційний леве-ридж) та формуванням оптимального обсягу і структури капіталу (фінансовий леве-ридж). Можливість залучення позичкових джерел залежить від фінансового стану підприємства. Він характеризується фінансовою незалежністю і стійкістю. Оптимізацію обсягу позичкових коштів визначає показник фінансового леве-риджу. Як показують дані таблиці, вказаний показник з кожним роком зменшується, хоча й має позитивне значення. Частку капіталу вкладеного в реальні інвестиції показує коефіцієнт фінансування капіталовкладень. На ПАТ «Полтавакондитер» частка капіталу вкладеного в реальні інвестиції незначна, але позитивним є її зростання у динаміці.

У досліджуваному період виявлено, що ПАТ «Полтавакондитер» було фінансово стійким. Товариство є фінансово незалежним, але динаміка показника в цілому негативна, що свідчить про недосконалу фінансову політику. Зменшення фінансового леве-риджу супроводжується підвищенням ступеня фінансового ризику, пов'язаного з можливою нестачею коштів для виплати відсотків за довгостроковими кредитами. Незначна зміна прибутку до оподаткування і рентабельності інвестованого капіталу в умовах високого фінансового леве-риджу може призвести до значної зміни чистого прибутку, що є небезпечним у ситуації спаду виробництва.

Висновки і пропозиції. На основі оцінки впливу інноваційної політики на результати діяльності ПАТ «Полтавакондитер», що проведено у розрізі складових інноваційної політики, а саме маркетингової політики; політики в галузі науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР); політики структурних змін; технічної, фінансової та інвестиційної політики, можна зробити наступні висновки.

Дослідивши маркетинг інновацій можна відмітити: формування напрямів інноваційного оновлення, але частка інноваційного оновлення ПАТ «Полтавакондитер» в обсязі виробництва галузі протягом досліджуваного періоду поступово зменшилась від 3% до 1%; ринок кондитерської галузі має нормальну ринкову конкуренцію, і є безпечним, що позитивно для формування інноваційної політики.

Політика в галузі науково-дослідницьких дослідницько-конструкторських робіт засвідчила, що: коефіцієнт інноваційності витрат в цілому відповідав тенденціям запровадження нових технологій; підприємство не фінансувало витрати пов'язані з відпрацюванням технологічних процесів та змін асортименту продукції (взагалі відсутнє дослідницьке виробництво).

Політика структурних змін показала готовність підприємства та його колективу до запровадження тих чи інших інноваційних перетворень, а саме: персонал забезпечений основними засобами на достатньому рівні, обладнання постійно оновлюється.

Технічна політика ПАТ «Полтавакондитер» характеризується: незначним розширенням відтворенням основних засобів в основному завдяки капітальному ремонту і незначному їх придбанні; досить малими витрати на рекламу та неефективним формуванням комунікаційного напрямку; недостатнім рівнем використання виробничих потужностей – 30%.

Досліджуючи інвестиційну політику підприємства нами визначено, що: не завжди забезпечується достатній рівень ефективності капітальних вкладень через відсутність абсолютного приросту чистого прибутку, згідно показників операційного левериджу цього можна досягти завдяки збільшенню обсягів виробництва; підприємство є фінансово стійким,

незалежним, що є позитивним фактором при формуванні і реалізації інноваційної політики.

Перспективи подальших досліджень обраного напряму полягають у формуванні методичних рекомендацій щодо розробки узагальнюючого (інтегрального) показника інвестиційної політики ПАТ «Полтавакондитер».

Список літератури:

1. Бланк И. А. Словарь – справочник Финансового менеджера. – К.: «Ника-Центр», 1998. – 480 с.
2. Бондар-Підгурська О. В. Механізми гармонізації національних інтересів у контексті інноваційного соціально орієнтованого розвитку промисловості України / О. В. Бондар-Підгурська // Бізнес Інформ . – 2014. – № 6. – С. 84-91
3. Брайан Т. Управление научно –техническими нововведениями / Т. Брайан. – М.: Экономика, 1989. – 312 с.
4. Войчак А.В. Маркетинговый менеджмент: підруч. / А.В. Войчак – К.: КНЕУ, 1998. – 210 с.
5. Волков О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності / О.І. Волков. – Підручник (третє видання). – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 662 с.
6. Ильенкова С.Д. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов/ С.Д. Ильенкова, Л.М. Гохберг, С.Ю. Ягудин и др.; под. Ред. С.Д. Ильенковой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 318 с.
7. Инновационный менеджмент: учеб. пособ. / [под ред.С. Д. Ильенковой]. Москва; Юнити, 2001. – 327 с.
8. Ілляшенко С.М. Товарна інноваційна політика: підруч. / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 281 с.
9. Лановська Г.І. Методичні підходи до оцінки інноваційної політики підприємств спиртової промисловості: монографія / Г.І. Лановська. – К.: МВЦ «Медінформ», 2013. – 204 с.
10. Мединський В. Г. Инновационный менеджмент: учеб. / В.Г.Мединський. – Москва; ИНФРА-М 2002. – 295 с.
11. Попович О.С. Динаміка наукового потенціалу і проблеми інноваційного розвитку економіки України / О.С. Попович / НТУУ «КІП». Зб. матеріалів 5-ї Всеукраїнської науково- практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні підходи до управління підприємством». – К., 2014. – С. 12-18.
12. Прогноз науково-технологічного та інноваційного розвитку України / Під редакцією акад. НАН України А.П. Шпака та акад. АПН України А.М. Гуржія. Упорядники: Маліцький Б.А., Попович О.С. Збірник матеріалів. – К.: Фенікс, 2006. – 160 с.
13. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – [Пер. с нем.] - М: Прогресс, 1982 – 453 с.

Бондарь-Подгурская О.В., Головка А.Н.

Полтавский университет экономики и торговли

ОСОБЕННОСТИ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРИОД ЦИВИЛИЗАЦИОННОГО ВЫБОРА УКРАИНЫ

Аннотация

Рассмотрены особенности влияния инновационной политики предприятий перерабатывающей промышленности (производство какао, шоколада и сахарных кондитерских изделий) на их развитие. На основе проведенной оценки эффективности реализации инновационной политики ОАО «Полтавакондитер» в разрезе ее составляющих даны рекомендации по повышению результативности работы акционерного общества в период цивилизационного выбора Украины.
Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационная политика, перерабатывающая промышленность, предприятие, оценка.

Bondar-Podhurskaya O.V., Golovko O.N.

Poltava University of Economics and Trade

FEATURES OF ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF IMPLEMENTATION OF INNOVATION POLICY AT PROCESSING ENTERPRISES IN THE PERIOD OF CIVILIZATIONAL CHOICE OF UKRAINE

Summary

The peculiarities of the influence of the innovation policy of the enterprises of processing industry (manufacture of cocoa, chocolate and sugar confectionery) on their development. Based on the evaluation of the effectiveness of innovation policy implementation PJSC «Poltavakonditer» in terms of its components and recommendations on improving the performance of association between Ukraine civilizational choice.

Keywords: innovation, innovation policy, manufacturing, enterprise evaluation.